

RADIO ISLAMSKE ZAJEDNICE

Dževad HODŽIĆ

Od prije nekoliko mjeseci Islamska zajednica ima svoj radio, Radio Islamske zajednice *BIR*. Način na koji su Islamska zajednica u cjelini i svi njeni organi, a posebno Rijaset i Sabor osnovali i pokrenuli ovu instituciju, kao i način na koji se odnosimo prema Radiju *BIR* govori mnogo o nama. Govori da ne znamo šta je to radio, kakva je to institucija, kakav je to medij, koje mogućnosti pruža, šta zahtijeva u finansijskom, organizacijskom, kadrovskom i konceptualnom pogledu. Govori da nas to i ne zanima, da smo prema svemu ravnodušni, da smo okamenjeni u starim i mrtvim formama, da živimo u davno minulim vremenima i stoljećima, da smo zaostali, da nemamo volje, znanja i snage da se kreativno odnosimo prema izazovima i mogućnostima koje nam se pružaju u aktualnim životnim i kulturnim formama i sadržajima.

Prvo, mi ne znamo šta je radio. Evo, može se svako od nas iz Islamske zajednice diskretno testirati. Neka pokuša sam sebi, kao na pitanje šta je to džamija, odgovoriti na pitanje šta je to radio. Odmah ćemo uvidjeti da nam je na pitanje šta je to džamija mnogo lakše odgovoriti. Kod radija smo u nedoumici: Je li to zgrada i tehnika i ljudi ili je to radiopredajnik, ili frekvencija ili sve to zajedno? I šta je to radiofrekvencija koju sada ima Islamska zajednica? Je li to neka materijalna činjenica ili duhovna stvarnost? Spada li frekvencija u alemuš-šehadeh ili u alemu'l-gajb? Kakav je stav šerijatskog prava u pogledu vlasničkih odnosa i raspodjele frekvencija? Kolika je vrijednost radiofrekvencije koju ima Islamska zajednica? Šta je Radio *BIR*: organ, institucija, ustanova, firma?

Drugo, je li Islamska zajednica odgovorno pokrenula Radio *BIR*? A to prije svega znači je li provela temeljitu konceptualnu, proceduralnu, oraganizacijsku, tehničku i finasijsku elaboraciju rada i djelovanja Radija *BIR*? Prema onome što je meni poznato i prema onome što radio kao medij znači, pretpostavlja i pruža, Islamska zajednica, odnosno Rijaset i Sabor to nisu učinili. Jer, da jesu, Radio *BIR* bi bio institucija, imao bi osnivačke akte na najvišem zakonodavnom nivou Islamske zajednice, imao bi u dopisničku mrežu uključene imame sa područja svih medžlisa, imao bi javne natječaje, definirane odnose radija i drugih ustanova i organa, imao bi osigurane finasijske izvore, imao bi na najvišem nivou utvrđenu programsku koncepciju. Imao bi imame na terenu čija bi obaveza bila izvještavanje za radio, hatibi bi najavljivali određene emisije s hutbe.

Treće, mi kao da nismo svjesni kakve mogućnosti pruža radio. Mi u našem odnosu prema Radiju *BIR* ne polazimo od toga da je to medij u kojem s minimalnim pretpostavkama možemo komunicirati (direktno i uživo) i to svakodnevno s najmanje 100.000 osoba. Funkcionalna vrijednost takvog radija na takvom parametru slušanosti može se izračunati i tako što se to

uspoređi s auditorijem jedne džamije. Ako u jednoj džamiji imama, hatiba, predavača sluša 100 ljudi, to znači da radio u funkcionalnom smislu vrijedi koliko 100 džamija. I još više ako se uzme u obzir da s radijem ljudima dolazimo na noge, u njihove domove, i da smo s njima od jutra do navečer. Samo kao primjer: Hoće li i dalje Udruženje ilmije svoju tribinu organizirati u amfiteatru Gazi Husrev-begove medrese za stotinjak ljudi najviše ili će svoje goste predavače ugostiti na Radiju *BIR*, gdje će na tribini biti prisutno recimo 50.000 slušalaca, također s mogućnošću da postavljaju pitanja i razgovaraju s gostom tribine? To kako smo mi i koliko smo zaostali, kako postupamo i kako ćemo, sve su prilike, još dugo, Bog zna do kad, postupati, kako se odnosimo prema Radiju Islamske zajednice ravno je tome da, naprimjer, hadž organiziramo tako da ljudi putuju s konjima i lađama dok nebo paraju avioni.

I, četvrto, kome se obraćamo putem Radija *BIR*? Ako su to samo naše džematlije iz džamija, s mevluda i tevhida, nane i djedovi, ako slušamo samo ilahije (koje više znaju i vrapci na grani), ako slušamo samo stare sevdalinke, ako nam se čitaju beskrajno dugo različita vjerska štiva, onda to ne vodi ničemu, onda nas neće slušati niko, baš kao što nas ne bi uglavnom niko slušao kad bismo, naprimjer, petkom kao sastavni i obavezni dio džume proučili samo hutbu na arapskom, a džematlije obavijestili da poslije završenog džuma namaza mogu (ali ne moraju) slušati hutbu/naš govor na našem jeziku. Ako se ne znamo obraćati i drugima, onim slušaocima koji predstavljaju ogromnu većinu muslimana u BiH, mladima, najširoj vjerničkoj, ali i bh. javnosti, ako se ne znamo obraćati drugima, ako ne znamo razgovarati, ako nemamo sluha za razgovor, ako nismo muzikalni za ovu vrstu medija, onda nam radio i ne treba.

RADIO "BIR"

Remzija PITIĆ

Sabor Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, svojom odlukom broj 4,149/06., osnovao je Radio-televiziju *BIR*. Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini je usvojio Studiju izvodljivosti RTVIZ *BIR* na svojoj sjednici od 31. januara 2007. godine, a koja se odnosila na realizaciju projekta Radija *BIR*, ne i televizije. Regulatorna agencija za komunikacije dodijelila je, 30. aprila 2007. godine, osam frekvencija, a 2. novembra 2007. godine izdala je dozvolu

RTVIZ *BIR* za emitiranje radijskog programa.

Radio *BIR* je program počeo emitirati 1. muharrema 1429. h. godine, odnosno 10. januara 2008. godine, eksperimentalno, a 11. februara počelo je emitiranje programa od 7 do 15 sati. Tražili smo neki značajan datum muslimanskoga kalendara i u tom traganju *ukazao* nam se prvi dan prvog mjeseca hidžretske godine te smo ga izabrali za početak emitiranja programa. Dana 21. aprila 2008. godine

Radio *BIR* je počeo emitirati program od 7 do 19 sati. Program se emitira na sljedećim frekvencijama: Sarajevo 96,5; Bužim 98,1; Stolac 88,7; Fojnica 90,7; Zenica 87,7; Tuzla 95,4, Foča 101,7. Radio *BIR* je instalirao svoju opremu i u Višegradu, ali do datuma pisanja ovog teksta nismo u mogućnosti emitirati signal sa lokacije Mirilovići, jer čekamo naloge *RAK-a*. Od 1. septembra 2008. godine, program emitiramo od 4 do 20 sati. Cilj nam je bio da u ramazanu ponudi-

mo našim slušaocima sadržaje prikladne mjesecu ramazanu. Naši planovi podrazumijevali su cjelodnevni program tokom ramazana, ali smo, zbog objektivnih okolnosti, morali reducirati program na 16 sati. Od 20. augusta 2008. godine program Radija *BIR* dostupan je i putem interneta na stranici www.bir.ba. Time smo u kratkom vremenskom periodu postigli tri važna cilja:

- uspjeli smo realizirati program predviđen studijom izvodljivosti, program koji ima dostojanstvo i kvalitet;
- signalom Radija *BIR* pokrivalo blizu 1,500.000 stanovnika u Bosni i Hercegovini;
- od 20. augusta 2008. godine program Radija *BIR* dostupan je i putem interneta, čime smo omogućili slušanje našeg programa velikom broju ljudi u Bosni i Hercegovini koji nas ne mogu pratiti putem zemaljske mreže te našim ljudima širom svijeta.

Radio *BIR* je po svom poslanju jedno od najefikasnijih sredstava za realizaciju misije Islamske zajednice, a po programskoj orijentaciji vrlo zahtjevna stanica. Misijski karakter Radija *BIR* odredio je i njegovu programsku orijentaciju u cijelosti. Slijedom toga, treba posmatrati i status Radija *BIR* unutar Islamske zajednice i u tom kontekstu posmatrati i procijeniti mogućnost borbe za marketingški kolač na zgu-

snutom radiofrekventnom bosanskom nebu. Prema dozvoli koju smo dobili, Radio *BIR* u svojoj programskoj shemi treba imati:

- a) 35% vjerskog programa,
- b) 20% obrazovnog programa,
- c) 15% muzičko-zabavnog programa,
- d) 10% informativno-političkog programa,,
- e) 10% marketing-programa,
- f) 5% dječijeg i
- g) 5% sportskog programa.

Da bi ovako zahtjevna programska struktura bila realizirana potrebno je i mnogo ljudi i mnogo znanja. Danas Radio *BIR* ima 11 zaposlenih, i to je neki kritični minimum za ovaj kapacitet programa.

Programska koncepcija se temelji na afirmaciji, njegovanju i čuvanju vjerskih, tradicijskih i civilizacijskih tekovina bosanskohercegovačkog društva. Radio *BIR* služi Zajednici, razvija pozitivne, općekorisne vrijednosti, afirmira učinjeno dobro svakog pojedinca i grupe ljudi u ovoj zemlji, razvija dijalog i interreligijsku saradnju. Posebna pažnja pridaje se čuvanju kulturnih i tradicijskih vrijednosti našeg naroda kroz odabranu muziku i programske sadržaje koji afirmiraju najbolje i najljepše

što su nam naši preci ostavili u nasljeđe. Radio *BIR* prati aktivnosti Islamske zajednice, afirmira njen rad i štiti ugled Zajednice.

Tokom ove godine posebnu pažnju posvećujemo predstavljanju povratničkih džemata, životu i problemima sa kojima se povratnici suočavaju, doprinoseći time realizaciji Deklaracije Sabora Islamske zajednice koja poziva na pomoć i podršku povratnicima. U konkurenciji velikog broja stanica, mi smo jedinstveni po ovakvome programskom opredjeljenju.

Radio *BIR* sa svojom mladom ekipom želi doprinijeti gradnji pozitivne atmosfere i zdravoga ambijenta razvijajući kod naših ljudi nadu u bolje sutra i budući ono najljepše što je duboko skriveno u duši našega čovjeka. Mi hoćemo biti primjer da medij može biti od koristi zajednici i društvu, a što je osnovna zadaća javnih servisa u demokratskim društvima.

Ne zavisi samo od nas hoćemo li uspjeti na tom putu. Ipak, sve zasluge i krivice ići će, prije ili kasnije, na naš račun. Ljudi sa kojima smo uspjeli uraditi veliki posao u proteklom periodu veliko su bogatstvo cijele Zajednice, a Radio novi servis naših muslimana, kojima smo na dohvatao ruke svakog trenutka.

GREŠKA U KORACIMA

Zehra ALISPAHIĆ

Bošnjacima, u najširem značenju riječi, a posebno muslimanima, vjernicima, treba *njihov* radio, kao što im treba i *njihova* televizija. Njima treba radio koji će biti jedinstven i prepoznatljiv po specifičnom artikuliranju i predstavljanju nekih ključnih stavova i razmišljanja. A takav radio, bude li ozbiljno shvaćen, može u perspektivi biti najslušanija i najatraktivnija radiostanica u širem regionu. Bošnjacima trebaju i novi, moderni i dinamični printani mediji koji i po svom sadržaju i vanjštini upućuju na najnovije svjetske trendove. Tačnije, i jedno i drugo, trebaju nam već odavno. Međutim, u određenim društveno-historijskim okolnostima, kako to s muslimanima obično biva kad se donose važne odluke i prave historijski potezi, preči su bili neki sitni, pakosni i lični interesi i sujete od općih i, eto, mi smo i dalje prinuđeni slušati i gledati, ali i čitati ono što nam drugi serviraju od prigode do prigode. Najbolji primjer za to je ramazanski program koji smo u proteklim mubarek danima po identičnom scenariju mogli gledati na najgledanijim TV-kanalima. Bez jasnog koncepta, bez elementarnog znanja o porukama ramazana, ovaj sveti mjesec je većina nadobudnih

novinara i voditelja pretvorila u paradu zemaljskog, materijalnog i teferičkog, realiziranog kitnjastim soframa oko kojih su uredno sjedili pozvani gosti, koji su uglavnom ostajali bez riječi. Jer, mi živimo u vremenu kad su i radio i televizija postali svojevrsni *mimber*. Paradoksalno je, ali i tačno da sa porastom vjerskih sloboda u društvu opada broj posjetilaca džamijama. Samim tim, smanjuje se mogućnost slušanja i pamćenja poruka sa mimbera. S druge strane, veliki broj onih koji povremeno ili nikako ne odlaze u džamiju s mnogo interesiranja radije prima iste te poruke i informacije putem radio i TV-prijemnika.

Kad je uvaženi mr. Nedžad Grabus, kao sabornik 2005. godine, uspio isprovocirati diskusiju na jednoj saborskoj sjednici o medijskoj prezentaciji islama i aktivnosti Islamske zajednice u BiH, onda je dobio zaduženje da sa timom koji on odabere (r. Besim Čanić, Remzija Pitić, Zehra Alispahić, op.a.) istraži, analizira i ponudi moguća rješenja za poboljšanje medijskih aktivnosti Islamske zajednice. Istraživanja su provedena u sferi elektronskih i printanih medija, ali i putem ankete među glavnim imama Islamske zajednice u BiH i s predsjednicima okružnih od-

bora Udruženja Ilmije u BiH (81 ispitanik). Drugu anketu provela je agencija *Prism Research* (1.000 ispitanika). Kao odgovor na pitanje šta bi Islamska zajednica morala uraditi na medijskom planu, 45% imama i predstavnika Ilmije odgovorilo je da bi morala osnovati vlastiti elektronski medij. Na pitanje agencije *Prism Research* bi li Islamska zajednica u BiH trebala imati vlastiti radio i TV-program, 43,9% od 1.000 ispitanika bošnjačke nacionalnosti odgovorilo je pozitivno. Vođena ovim odgovorima, ali i brojnim drugim egzaktnim podacima koje je ovaj izvještaj ponudio, Komisija za medije je još 2005. godine, između ostalog, zaključila i predložila Saboru Islamske zajednice da je neophodno formirati medijski centar Islamske zajednice u BiH koji će medijski pratiti aktivnosti Islamske zajednice u cijeloj BiH. Medijski centar je, na prijedlog Komisije za medije, trebao imati slijedeće odjele: informativna agencija MINA, printani mediji Islamske zajednice, audiovizuelni studio, elektronska komunikacija, web-stranica Islamske zajednice i press. Komisija je predložila da, u okviru audiovizuelnog studija, u najkraće vrijeme bude osnovan studio za proizvodnju radijskog i

TV-programa, kao i edukativnih sadržaja za ustanove i institucije Islamske zajednice. Kao dugoročni cilj, istakao je ovaj tim, u periodu koji nije kraći od pet godina, taj studio bi bio transformiran u radiostanicu Islamske zajednice, koja bi svojim signalom pokrivala područje BiH, a putem interneta cijeli svijet. Tada je sugerirano da je realizaciju prijedloga moguće izvršiti kupovinom neke postojeće radiostanice koja ima svoje frekvencije ili traženjem dozvole od RAK-a za pokretanje dobijanja dozvole za osnivanje vlastitoga radija. Bilo je i drugih preporuka u vezi sa radom ovoga studija, a one su se bazirale na vlastitoj produkciji programa i njegovoj distribuciji radijskim i TV-kućama širom BiH. I ovdje se dogodila *greška u koracima*. Spomenuti studio, koji je trebao biti prethodnica, okosnica i logistička podrška radiju Islamske zajednice, nikad nije uspostavljen, niti je nešto uradio. Ovaj studio ne samo da je u dugom periodu mogao osigurati dobar dio vlastite programske produkcije, koja je mogla biti i dobar izvor prihoda prodajom vlastitog programa drugim radio i TV-kućama, ali i pomoći njihovoj ispravnoj orijentaciji i profiliranju u prezentiranju vjerskih sadržaja, istovremeno je trebao biti poligon za novinarske treninge i radionice plejade mladih ljudi koji bi se, pripremajući ove sadržaje, učili novinarskim vještinama. Nije se dogodilo ništa od toga. Kao što je to već poznato, obrnutim redoslijedom, Sabor je

u januaru 2007. godine donio odluku o osnivanju radija i TV Islamske zajednice, a u aprilu iste godine usvojena je i studija izvodljivosti. Ova studija, ako se dobro pročita, odredila je misiju, viziju i strategiju radija Islamske zajednice te njegove programske ciljeve. Uslijedilo je dobijanje značajnih frekvencija koje su mogle pokriti potencijal od 1,5 miliona slušalaca. Radio je dobio i atraktivni prostor u staroj zgradi Rijasetu na Skenderiji. Reklo bi se, prostorno i tehnički sve je bilo dovedeno do perfekcije za historijski početak emitiranja programa, što se dogodilo početkom ove hidžretske godine. Međutim, *greška u koracima* načinjena u početku, već s prvim emitiranim priložima, s prvim vijestima, s prvim muzičkim numerama, dala je svoje rezultate. Neizdiferencirana i neisprofilirana programska koncepcija, nepostojanje glavnog i odgovornog urednika i urednika programa, mlada i neiskusna novinarska ekipa, sa nikakvim ili sa skromnim novinarskim i radijskim iskustvom, od kojih je većina prvi put sjela za mikrofon i ušla studio, a da ne govorimo o umijeću pravljenja i montaže priloga, jest obećavala mnogo, ali je za to mnogo trebalo vrijeme i morali su se otrpiti brojni propusti i greške, koji, jednostavno, uz profil ovoga radija, nisu bili dopustivi. Kažem to zato što oni odgovorni u startu nisu ozbiljno razmišljali o ovom projektu i nisu ga ozbiljno shvatali. Ako se išlo po receptu *da probamo, pa ćemo vidjeti*, onda je ovakvo

stanje imalo smisla. Jer, nije nam prvi put da počemo nešto i da to nešto nema svoj vijek trajanja. Međutim, ima ljudi koji o medijima, a o radiju posebno, razmišljaju znatno drukčije i ozbiljnije. Ima onih koji znaju šta su to mediji. Ili, tačnije, Islamska zajednica u BiH, pa i u širem regionu, ima stručnjake koji su u ovoj fazi mogli i morali dati svoj doprinos u profiliranju i zdravijem startu ovoga radija. Trebalo ih je pitati, angažirati, trebalo je koristiti njihova bogata iskustva. A mnogo je onih koji su kroz svoj novinarski posao sijali sjeme i utirali put ideji koja bi trebala biti ostvarena u ovakvom radiju.

Bošnjaci znaju slušati radio. Radio Bošnjacima treba. Bošnjacima treba radio koji će biti drukčiji od drugih po svojoj misiji, viziji i strategiji. Ali se moramo učiti, ako to do sada nismo znali, identificirati se sa pojavama, institucijama i projektima koji su nam važni. Oni neće opstati na energiji i entuzijazmu pojedinaca, kako je to uobičajeno u našim krugovima. Radio Islamske zajednice je projekt iza koga mora stati Islamska zajednica u punom značenju te riječi, materijalno, finansijski, kadrovski. Radio Islamske zajednice moraju voditi najbolji, a rad na ovom radiju u perspektivi treba predstavljati privilegiju svakog novinara čiji se potencijali moraju odgajati i tražiti u mекtebima, medresma i na islamskim fakultetima, ali i na drugim fakultetima sa humanističkim i društvenim usmjerenjem.

MUSLIMANI I MEDIJI

Fahira FEJZIĆ - ČENGIĆ

S onu stranu cinizma, a s ovu stranu razuma, kad je u pitanju tema *Radio Islamske zajednice*, kazat ću da je radio medij koji je posve kompatibilan islamskom vjerezakonu, izvan je dilema o avretu, izvan dilema o šutnji-govoru, ali i izvan dilema nečinjenje-djelanje. Ili, čak još jednostavnije, radio kao massmedij je najprikladniji islamskoj kulturi, islamskoj civilizaciji i muslimanima kao pripadnicima izgovorene knjige, Kur'ana. Na radiju se govori i radio se sluša. A u glagolima *govoriti* i *slušati* zapravo je smještena sva filozofija insana kao ihsana i imana.

Pjesnik će reći: Uvijek imamo o čemu šutiti iliti što slušati, uši napregnuti, u pogon staviti... Vjera će nam također reći: Uvijek trebamo dobro i umno govoriti (dobre stvari govoriti i činiti).

A radio će reći: Ja sam medij govora (zvukova, muzike, medij za oglašavanje Božijih stvorova, Božijih znakova, medij pustinje i prašume, medij kamenja i medij neba, medij ze-

mlje i medij tišine...) i medij koji se sluša; ne čita i ne gleda, već sluša!

Doslovno i malo surovo, konstatirat ću da je Islamska zajednica neodgovorno pristupila poslu pokretanja svog prvog elektronskog medija, tj. radija, tj. Radija *BIR*. Po uvodniku Dževada Hodžića, pošto je on o tim pitanjima obavješteniji od mene, vidim da su zakazali i Rijaset, i Sabor i medžlisi. Ništa neobično. Pa, muslimani diljem svijeta uopće ne znaju s medijima. Treba li to ikome dokazivati?

Ono što je novo u ovom smislu i što, evo, hoću kazati jesu dva primjera iz povijesti radija. Dva zanimljiva primjera. Prvi podsjeća da je Adolf Hitler, u državno-političkom smislu, ponajbolje koristio medij radija u svojim brojnim obraćanjima (uspavanoj) njemačkoj javnosti, dok je ostatak Evrope bio nesklon ovome mediju ili jedva čuo za njegov. Tridesetih godina iskoristio je radio do neslućenih mogućnosti, pridobio glasače, javno mišljenje

i javnost za sebe i svoje ciljeve, napravio posao u korist rata koji će započeti prije nego su se ostale velesile, a prije svih Britanija, dosjetile *šta bi*. Vrijednosno se može diskutirati *šta bi bilo kad bi bilo*, ali u povijest se naknadno ne može intervenirati. Tako je bilo i tačka.

Drugi primjer podsjeća da je francuski predsjednik Charles de Gaul također znao s radijem više od ostalih svojih savremenika. Naime, svaki njegov vod, pa ponegdje i svaki vojnik, imao je radioprijemnik u vojnoj opremi, i on se njima iz Pariza direktno obraćao dok su ležali po pustinjama Afrike, u zamišljenim i realnim (kako kad) osvajanjima Alžira.

Danas je u Sarajevu prevaziđena svaka rasprava *pro et contra* Radija *BIR*. Za Radio *BIR* svakako, ali za najbolji, najprofesionalniji i najčujniji, najmuzikalniji, najslušaniji, najkorektniji i najljepši Radio *BIR* treba glasati svaki musliman, Bošnjak, Bosanac, rijasetovac, saborac, i sve njihove ženske inačice koje im pripadaju.

KOMUNIKACIJE

Mirsad TUKIĆ

Čovjek je uvijek želio komunicirati i ta njegova želja ni do dana današnjeg nije veća, iako je mnogi žele prikazati kao nešto novo-novije u odnosu na iskonsko-davnašnje. Jedino su se usavršila sredstva komunikacije, ali ne i sama komunikacija. Tako, naprimjer, danas ovaj novi tzv. kibernetički pristup zadanim ovovremenskim sredstvima sveo je komunikaciju na samu sebe, stvarajući tzv. mreže, tj. network, koje su, ustvari, komunikacije samih komunikacija.

Prvobitna komunikacija kao ljudska sposobnost razvija se u činu, djelovanju, tj. radu na kamenu i u kamenu, zatim auditivnom, odnosno akustičkom vibracijom materijala sa vokalnim vibracijama koje su kultivirane, pretvarajući te vibracije i kamene tragove u simbole, odnosno znakove.

To je ta prvobitna komunikacija određene ljudske grupe koja se međusobno bolje upoznavajući održavala razmjenjujući svoje spoznaje u odnosu na prirodu i svoju okolinu.

Ovim, doduše, primitivnim, ali prvobitnim komunikacijskim sredstvima, čovjek kao misaono biće želio se odvojiti od tog i takvog atavističkog pristupa okolini, pa je počeo izrađivati sredstva komuni-

kacije (bubnjeve, udaraljke, kamene, drvene, koštane itd.). Potom je oblikovao trske u koje je puhao (Aboridžani), zatezao kože, odnosno dlaku životinja da bi došao do sredstava kojima može prenijeti poruku na daljinu.

Od tog davnašnjeg doba, pa sve do danas ostala je ta prvobitna čovjekova želja da nekome nešto obznani, razmijeni i čuje od drugoga.

Verbalna komunikacija kao savršenstvo ljudske postojanosti nešto je što je čovjeku dano kao plemenito sredstvo kojim treba obogatiti sebe kao jedinku te, kao takav, i okolinu sa kojom komunicira, a koja ga tom komunikacijom čini duhovno sadržajnijim, a ponekad i emotivno bogatijim.

Kad ovo spominjemo, treba imati na umu da je sadržaj komunikacije, ustvari, bit komunikacije, a ne komunikacija radi komunikacije (što je danas, nažalost, slučaj).

Pretjeranom upotrebom komunikacijskih-kibernetičkih sredstava postajemo ovisni o komunikaciji kao takvoj, a ne i o sadržajnosti koja je ponekada nusprodukt komunikacije radi komunikacije.

Ako sve ovo uzmemo u obzir, klasično pitanje koje čovjek sebi postavlja, treba li mu nešto

ili ne treba, pitanje je konzumentskog, odnosno akceptorskog karaktera i neće nam dati valjane odgovore zato što je čovjek kako misaono biće isto tako i, pomalo ponekad, istovremeno aboriginalno biće.

U ovom kontekstu treba razmišljati o tome da nam komunikacija treba isto kao što nam treba i zrak, a na nama je da tu komunikaciju učinimo novom, svježom, kao što volimo svjež zrak.

Posmatrajući eter kao zrak, možemo ga osvježiti svojim pristupom komunikaciji na prepoznatljiv način putem sadržaja koji će komunikaciju učiniti uvijek svježom i ugodnom (slično vjetrovima koji lahore).

Sve ovo prethodno izneseno predstavlja moj mali doprinos promišljanju pitanja treba li jednoj zajednici radio kao komunikacijsko sredstvo.

Odgovorio bih: Naravno da treba, isto kao što treba svjež zrak, a ne ponekad, nego stalno i uvijek da lahori, osvježava.

Stoga je Radio *BIR* lahor koji će komunikaciju ispuniti, nadam se, sadržajem koji je svjež, ne na trenutke, nego u cjelini.

Svoju poziciju u eteru, toj *ruži vjetrova*, pridodan je još jedan iskonski svjež vjetar koji zrači. To je Radio *Bir*.

Zato, budimo *Bir*.

POZICIJA RADIJA "BIR"

Hasan EMINOVIĆ

Pozicija Radija *BIR* unutar organizacione sheme Islamske zajednice zapravo nije ništa drukčija u odnosu na druge institucije, organe i službe krovne organizacije muslimana u BiH. Jedina razlika u odnosu na druge je u tome što je Radio *BIR* nov, tek počinje s radom, angažmanom i zauzimanjem pozicije u kulturi Bošnjaka.

U prvom čitanju predlagача ove teme *Šta nama dođe Radio BIR*, razumijem da je nespretno postavljen prostor za široku teoretizaciju, rasprave i usaglašavanje stavova, što u osnovi znači gašenje medija Islamske zajednice. Neka mi bude dozvoljeno da u ovom kratkom osvrtu budem *ličan* i da prenesem lična iskustva u radu u medijima Islamske zajednice i drugim medijima svih obilika, od lokalnog do državnog nivoa (ako se to uopće može nazvati ličnim stavom, jer se ničim i nikad nisam okoristio takvim radom, izuzmemo li osnovnu plaću i predviđene, uglavnom minimalne honorare, što, u poređenju sa drugim službama IZ, znači duplo više posla i odgovornosti i duplo manje novca). Naime, već 13 godina sam urednik vjerskog edukativnog programa Radija *Stari most* u Mostaru. Do sada sam reali-

zirao više od 2.000 ramazanskih emsija, više od 15.000 drugih emisija i više od 25.000 priloga, vijesti, izvještaja itd. Iz ove pozicije preuzeo sam i dopisništvo *Preporoda* u Mostaru, agencijske poslove u odnosu na druge elektronske i printane medije, kao i još neke druge slične poslove.

Iz moje percepcije, za Radio *BIR* bilo bi najopsanije da se o ovom mediju koji je tek u razvoju naširoko raspravlja i teortizira. Prema mom čvrstom ubjeđenju, unutar Islamske zajednice ogromna većina zaposlenih nema jasno izgrađen stav o tome šta je zapravo medij, šta je vijest i šta bi ona trebala biti. I u dosadašnjem radu Radija *BIR* napravljeno je nekoliko krupnih pogrešaka u smislu da su o konceptu, strategiji i obliku ovog medija raspravljali potpuno nekompetentni ljudi. Nekima od njih sam to i otvoreno rekao, kao što jasno i nedvosmisleno hoću reći da ni sam predlagач *Muallimove* teme nije imao to u vidu dok je pisao svoj inicijativni tekst.

Nijedan medij na svijetu, pa ni ovaj Islamske zajednice nije nikakvo izmišljanje tople vode. Jasno je precizirana pozicija i status medija unutar društveno-socioloških nauka,

također je jasno precizirana pozicija medija i unutar islamskog učenja. Dakle, medij je samo medij i ništa više. U slučaju Radija *BIR*, medij članstva, organa, službi i institucija Islamske zajednice, koja, opet, ima specifičan položaj unutar bosanskohercegovačkog društva.

S aspekta tekućih demokratskih normi, uz ostale medije Islamske zajednice, Radio *BIR* mora zauzeti poziciju transparentnog informiranja o poslovima i aktivnostima, pa i naučnim kretanjima u Bosni i Hercegovini na način da informira članstvo, donatore, obveznike zekata, muslimane koji dobrovoljnim prilozima finansiraju rad Islamske zajednice o utrošenom novcu tako da muslimani BiH imaju jasnu potvrdu da ulažu u dobre i hajirli poslove. Naravno, ne kroz finansijske izvještaje, već izvještaje o radu, dostignućima, predstavljanjem aktivnosti, projekata, insitucija. Otuda se neshvatljivim čini da najugledniji alimi Islamske zajednice odbijaju sudjelovanje u emisijama Radija *BIR*. Uza svo njihovo uvažavanje kao osoba i njih kao intelektualaca (a stvarno ih cijenim), ni oni, kao ni bilo koji hodža u najmanjem džematu, prije svega

kao ljudi koji svoju egzistenciju ostvaruju preko finansijskog sistema Islamske zajednice, nemaju ni ljudsko, ni šerijatsko pravo odbiti sudjelovanje (ne baš uvijek i ne svaki dan), a potom i kao javne ličnosti. Iskustvo me naučilo da medij ni ukom slučaju ne smije ostati pod isključivom nadležnosti svih organa, institucija i svih pojedinaca, već pod ingerencijom određene skupine ljudi, definiranih tijela, koja su upoznata sa svim segmentima rada medija. U tom, smisli navest ću primjer da moj rad na Radiju *Stari most* ocjenjuje imam čiju aktivnost nisam medijski propratio, jer se ona kosila sa stavom fetve-i emina. Smatrao sam da publiciranje takve vijesti ima više štete nego koristi. Ali, pokazalo se kasnije, za vrednovanje mog rada samo štetu.

Prema prijedlogu glavnog urednika *Muallima*, izvještači na Radiju *BIR* mogu ili bi trebali biti i sami imami, što se u osnovi kosi sa profesionalnim standardima i kodeksima. Naprotiv, ovakva inicijativa je u osnovi pogrešna i neprimjerna osnovnom medijskom zahtjevu, tj. objektivnosti. Ona, zapravo, otvara mogućnost da se preko deklamativnih retoričnih izričaja prekrije rad ili nerad same suštine imamskog poziva.

Ukoliko imam dobro radi svoj posao, mediji ili novinari će to prepoznati i izvijestiti u obimu koji to sam događaj zavređuje. Poznata je činjenica da danas imamo dosta dobre islamske literature prevedene na bosnanski jezik. Znanje o velikom

Gazaliju i njegovim iskustvima, ako imam ostaje samo na njima, zapravo je iskrivljavanje istine. Nije mi poznato da je ikoli imam u posljednjih pedeset godina proveo ni 40 dana u halvetu, a kamoli dvije na munari. Otuda citiranje i lamentiranje Gazalijeve spoznaje ili bilo kojeg drugog velikana dođe kao prevara slušateljstva. Lično se ospem kad su vazovi, hutbe, predavanja prepuni *Gazalija*, a prazni predavača, hatiba. Radije napustim takav skup.

U pogledu odnosa prema medijima evidentno je da je naš, pa i najobrazovaniji kadar unutar Islamske zajednice neobaviješten o tome šta je to medij i šta može biti slušljiva vijest. Objava je završena, Poslanik nije među nama. Niko od nas nije ni meleak, pa da mu Bog spušta ajete, niti ashab, pa da samo citira Poslanika, mi ipak živimo u vremenskoj, geografskoj, mentalnoj, intelektualnoj i društveno-političkoj distanci u odnosu na to vrijeme. Stoga je povijest a ne vijest citiranje ajeta, hadisa i mišljenja klasične islamske uleme. Događalo mi se da snimim predavanje dugo i po 45 minuta, a da, zapravo, nemam ni poluinformaciju, jer predavač nije govorio okupljenim o njihovim problemima već o povijesnim činjenicama, što nije interesantno nijednom, pa ni mediju Islamske zajednice.

Islamska zajednica ima, zapravo, drugu vrstu problema. Događaji koje organiziramo, pogotovo mevlude i džamij-ska predavanja, nemaju osnovnu medijsku težinu. Nemaju

aktivnu društvenu percepciju, statistiku niti jasno preciziran cilj (osim što predavač ostavlja dojam da je načitan i naučno informiran). Zamislite, objavlivanje Kur'ana trajalo je 23 godine, a na predavanjima često čujemo i po 20 ajeta u samo pola sata, bezbeli ajeta koji ne oslikavaju stanje duha, niti društveno-kulturološke aktivnosti određeneog javnog mišljenja. Istini za volju, i nikako drukčije, ističem zahvalnost prema obraćanjima mostarskog muftije, iz čijih nastupa je, naprosto, moguće izdvojiti i po nekoliko vijesti koje nisu interesantne samo Islamskoj zajednici, već i široj društvenoj. Muftija Smajkić u svojim obraćanjima rijetko citira više od jednog ajeta i jednog hadisa, kao potvrdu vlastitog iskustva i promišljanja. S druge strane, unutar Islamske zajednice postoje ljudi koji nisu kadri procijeniti važnost, niti poziciju događaja koji organiziraju. Eto, posljednih dana mi se dogodio paradoks da je jedan od uglednika Islamske zajednice u Hercegovini smatrao shodnim pozvati dopisnika *Avaza* na događaj, a zaobići mene kao dopisnika *BIR-a*, *Preporoda* i urednika Radija *Stari most*, premda smo sjedili skupa. Ispostavilo se da *Avazu* uopće nije važna ta vijest, jer ne prelazi organizacionu shemu Islamske zajednice. Naravno, vijest o tom događaju, vrlo važnom za Islamsku zajednicu, nigdje nije objavljena.

Postoji veoma mnogo ljudi koji preko medijskih istupa žele pridobiti pažnju javnosti

bez obzira na kvalitet i obim posla koji rade. Također, postoje i događaji koji nisu na nivou ili su samo subjektivno mišljenje imama. Svaki pokušaj da se taj događaj koliko-toliko objektivizira unosi im dodatni konflikt, jer svu moć u upravnim organima Islamske zajednice imaju upravo oni, pečate, novac, odluke.

BIR mora zadovoljiti osnovni kriterij objektivnosti. Kako? Nisam siguran da postoji volja i model da ga dobije od nalezljivih tijela Islamske zajednice. Kad je riječ o medijima uopće unutar Islamske zajednice, našom zaslugom, isključivo našom, ovo područje ostalo je nedefinirano. U samoj definiciji medija jasno je precizirano da je medij nezavisan, a u praksi se zna da ne postoji nezavisan medij.

Poziciju Radija *BIR*, ustalom kao i svakog drugog medija, treba tražiti u upravo rečenom stavu. Nezavisan od svih, zavisian od odrđenog tijela koje, prije svega, poznaje važeće procese i kodekse, koje zna odrediti ciljeve medija, kako one svakodnevnne, tako i one dugoročne. Stoga, bila bi velika greška ako bi Radio *BIR* bio potpuno nezavisan (dakle, i finansijski) od najviših organa Islamske zajednice. Nema medija koji se može finansirati isključivo od reklame i proizvodnje programa. U BiH je to iluzija. Dakle, i *BIR* mora

koristiti dio javnih sredstava iz budžeta Rijasetu i u toj mjeri programski i shematski biti zavisian od Rijasetu.

Kad je riječ o programskoj shemi Radija *BIR*, mislim da je to stvar ukusa. Treba imati na umu da Radio *BIR* emitira program tek pola godine, da nema baš sretno riješenu kadrovsku strukturu na način da zaposleni imaju dovoljno stručnog znanja o medijskim standardima i kodeksima, ali ne i o strukturi Islamske zajednice. Uostalom, programske sheme se ionako mijenjaju makar jednom godišnje.

Dakle, da zaključim, Islamska zajednica mora naći načina da educira zaposlene o tome kako neki događaj može postati vijest, treba iznaći sredstva da novinari *BIR-a* mogu prisustvovati tim događajima, treba naći načina da vršioци javnih funkcija decidirano i nedvosmisleno komentiraju aktuelne događaje, dosljedno, odgovorno, kratko i sadržajno (događaje po ostalim medijima komentiraju *djeca*, zašto to ne bi činili visokoobrazovani kadrovi Islamske zajednice). Uloga uleme i jest upravo to, ne da pripovijeda povijesne događaje, već da osudi ili pohvali aktuelna događanja. Na taj način bismo zasigurno dobili simpatije šireg slušateljstva. Zamislite da akademik Karić, kratko, u 20 rečenica, komentira podatak da se, reci-

mo, u Mostaru dnevno proda oko 30.000 litara piva, itd...

Službenici Islamske zajednice moraju se osloboditi predrasuda tipa obezvrjeđivanja medija zato što ne pišu o njima i njihovim željama.

Imao sam priliku slušati kako *Preporod* ne valja ništa i u njemu nema aktuelnih događaja. U istom tom broju *Preporoda* objavljena je vijest kako je na povratnike i njihovu džamiju bačena bomba. Ovaj slučaj, jer je stvarno slučaj, napominjem zbog općepoznate činjenice da muslimanu kao pripadniku ummeta nije dozvoljena ravnodušnost, da mu bude svejedno što je nečije pravo ugroženo ili oduzeto. Stoga, takve službenike treba, jasno i nedvosmisleno, potpuno udaljiti od mogućnosti odlučivanja. Jer, takvi kakvi su, nikad neće zadobiti sebi umišljenu svetost.

I, na kraju da zaključim, o Radiju *BIR* sudove trebaju donositi ljudi koji imaju iskustvo, poznaju tematiku, imaju elementarnu ljudsku i vjersku odgovornost, ne samo lijepo mišljenje o sebi.

Mislim da ova tema nije trebala biti toliko javna. Ali, kad već jest i kad su već o njoj donijeli stavove i pozvani i nepozvani, s dovom dragom Bogu da opet zbog izraženog mišljenja ne budem *osuđen*, stavljam se na raspolaganje uredništvu Radija *BIR*.